

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์
ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์
ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ในด้านเพศ อายุ
ระดับการศึกษา และประสบการณ์การประกอบอาชีพ ที่มีต่อสภาพการจัดการความรู้
ด้านเกษตรอินทรีย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร คือ เกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ในพื้นที่
ทั้งหมด 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลกระดังงา ตำบลบางสะแก ตำบลบางยี่รงค์ ตำบลโรงหีบ
ตำบลบางคนที ตำบลคอนมะโนรา ตำบลบางพรหม ตำบลบางกุ้ง ตำบลจอมปลวก
ตำบลบางนกแขวก ตำบลยายแพ่ง ตำบลบางกระบือ และตำบลบ้านปราโมทย์
จำนวน 4,622 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามในพื้นที่
ทั้งหมด 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลกระดังงา ตำบลบางสะแก ตำบลบางยี่รงค์ ตำบลโรงหีบ
ตำบลบางคนที ตำบลคอนมะโนรา ตำบลบางพรหม ตำบลบางกุ้ง ตำบลจอมปลวก
ตำบลบางนกแขวก ตำบลยายแพ่ง ตำบลบางกระบือ และตำบลบ้านปราโมทย์ จำนวน
368 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) ใช้สูตรของ

Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขอมให้เกิดขึ้นความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane, 1967, p. 125)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 368 คน ในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ. 2553 ด้วยตัวเอง ได้รับแบบประเมินคืนจำนวน 368 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในด้านข้อมูลพื้นฐาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.6 มีอายุ 55 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.0 มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.7 มีอาชีพหลักทำสวนมะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 94.0 มีพื้นที่ทำการเกษตร 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.9 มีประสบการณ์ในการทำเกษตร 30 ปีขึ้นไป

สภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า โดยภาพรวม มีสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับมากทุกด้านมีค่าเฉลี่ย 3.96 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านการแสวงหาความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการแสวงหาความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์จากการสอบถามผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์โดยตรง อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.70

2. ด้านการจัดเก็บความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.61 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในชุมชนมีการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เป็นฐานความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ และสามารถไปขอข้อมูลเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 3.89

3. ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.84 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ในชุมชนนำความรู้

ด้านการทำเกษตรอินทรีย์จากการประชุม อบรม สัมมนา มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.20

4. ด้านการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากการทำเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การนำความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ไปประกอบอาชีพช่วยอนุรักษ์ดิน และน้ำ มีระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.85 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ย 2.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีเวลาน้อยในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในการจัดการความรู้ มีระดับปัญหาสูงที่สุดค่าเฉลี่ย 2.52

เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ที่มีต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ พบว่า

1. เกษตรกรเพศชายและเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
2. เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้
3. เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้
4. เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า โดยภาพรวม มีสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการแสวงหาความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

การแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์จากการสอบถามผู้รู้ หรือผู้มีประสบการณ์โดยตรง และแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์จากการสังเกตการประกอบอาชีพของผู้อื่น ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรารัตน์ มหาทรัพย์ (2551) พบว่า การแสวงหาความรู้เกิดจากการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเองมากที่สุด เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรนั้นเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำการเกษตรมาจากบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น และจากการสังเกตการประกอบอาชีพของบุคคลใกล้ชิดเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์จากการสอบถามผู้รู้ หรือผู้มีประสบการณ์โดยตรงอยู่ในระดับมาก

การแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์จากการติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง โปสเตอร์ แผ่นพับ หอกระจายข่าว ผลการวิจัย พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญกร คำก้อน (2548) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ข่าวสารทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้านมากที่สุด เนื่องจากส่วนใหญ่ในทุกครัวเรือนจะมีโทรทัศน์ในการรับข่าวสาร และรายการต่าง ๆ และในแต่ละหมู่บ้านจะมีวิทยุกระจายเสียงของหมู่บ้านทำให้การติดตามข่าวสารจากโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หอกระจายข่าวอยู่ในระดับมาก

การแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์โดยที่มีผู้นำชุมชนสนับสนุนให้ชาวบ้านไปศึกษาดูการทำเกษตรอินทรีย์กับชาวบ้านในชุมชนอื่น และชุมชนมีเวทีหรือสถานที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อนำมาเป็น

แนวทางในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Van Zolingen et al. (2006) โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการสร้างเครือข่ายและชุมชนในการทำงาน เนื่องจากในชุมชนของอำเภอบางคนที่มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดเวทีในการจัดการความรู้ในทุกวันจันทร์สิ้นเดือนของทุกเดือน อันเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของเกษตรกรในชุมชนทำให้การแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์โดยที่มีผู้นำชุมชนสนับสนุน และชุมชนมีเวทีอยู่ในระดับมาก

การแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต แผ่นซีดีรอม วิดีโอ นั้นจากผลการศึกษาอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถใช้ หรือเข้าถึงองค์ความรู้จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ด้วยข้อจำกัดในเรื่องความรู้ ความสามารถ และความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวทำให้การแสวงหาความรู้ด้านทำเกษตรอินทรีย์จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อย

1.2 ด้านการจัดเก็บความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ในชุมชนมีการสรุป รวบรวมความรู้ และมีระบบการจัดการจัดเก็บความรู้ และมีการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เป็นฐานความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ และสามารถไปขอข้อมูลเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ อย่างสะดวก รวดเร็ว ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษร โพธิ์สุวรรณ (2551) พบว่า การนำความรู้ที่ได้มาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่ไว้ในห้องสมุด การศึกษาของ ชีรรัตน์ มหาทรัพย์ (2551) พบว่า การจัดเก็บความรู้กรมอนามัยจะอาศัยวิธีการจัดเก็บความรู้โดยการจดบันทึกประสบการณ์ความรู้ที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดทำแฟ้มภูมิปัญญา การศึกษาของ Ba (2004) พบว่ามีการจดบันทึกองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กร การศึกษาของ Kwan (2000) พบว่า การสร้างความรู้สามารถที่อำนวยความสะดวกไปยังพนักงาน เกิดจากความรู้ถูกทำให้ชัดเจน ถูกบันทึก และถูกแบ่งปันภายในองค์กรในการนี้ คลังความรู้มีรูปแบบการบันทึกเอกสารด้วยการฝังลงไปในคลังความรู้ เช่น บันทึก และรายงาน หรือฐานข้อมูล เนื่องจากในชุมชนของอำเภอบางคนที่มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีสถานที่เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บ

องค์ความรู้ และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ไว้ให้เกษตรกรได้ศึกษา และมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

การจัดเก็บองค์ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ โดยส่วนตัวของเกษตรกร มีการมีการจดบันทึกองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาอย่างเป็นระบบนั้นอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้เวลามากกว่าการจดบันทึก เนื่องจากเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจดบันทึกความรู้แต่จะอาศัยการจำและประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติ จึงไม่ได้ ให้ความสำคัญในเรื่องของการจดบันทึก

1.3 ด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ในชุมชนนำความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์จากการประชุม อบรม สัมมนา มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดกิจกรรม/โครงการและมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ในชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรรัตน์ มหาทรัพย์ (2551) พบว่า ความรู้เกิดจากการหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และการแลกเปลี่ยนความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากการวิจัยของ Van Zolingen et al. (2006) พบว่า การแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ เกิดจากการแลกเปลี่ยนความรู้ ผ่านการสร้างเครือข่ายและชุมชนในการทำงาน เนื่องจากชุมชนในอำเภอบางคนที่มีการสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน มีการจัดกิจกรรม/โครงการและมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ในชุมชน อย่างต่อเนื่อง

ในชุมชนมีการจัดสถานที่ที่เหมาะสมต่อการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรอยู่ในระดับมาก แต่มีระดับการปฏิบัติที่น้อยกว่า ด้านอื่น ๆ เป็นเพราะข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่ และงบประมาณในการดำเนินการสร้าง สถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ยังมีไม่ครอบคลุมในทุกตำบล ทำให้เกิดความไม่ทั่วถึง ในการจัดสร้างสถานที่ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เกษตรกรที่อยู่ไกลชุมชน จึงไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนได้อย่างทั่วถึง

1.4 ด้านการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การนำความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ไปประกอบอาชีพช่วยอนุรักษ์ดิน และน้ำ ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิต คุณภาพชีวิตในครอบครัว สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ได้รับผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถนำความรู้และประสบการณ์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้ รับประทานเป็นแนวทางแก้ปัญหาและเชื่อมโยงต่อการประกอบอาชีพได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย ธีรรัตน์ สิ้นชัย (2551) พบว่า ประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การศึกษาของ ธีรรัตน์ มหาทรัพย์ (2551) พบว่า การนำความรู้ไปใช้ส่วนมากจะเป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานประจำวัน เพื่อทำให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้ เกิดพัฒนา-การทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้องค์กรเกิดการพัฒนา ส่วนการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ในด้านของการปรับปรุงกลยุทธ์และรูปแบบการประกอบอาชีพด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมากแต่มีระดับการปฏิบัติที่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ เป็นเพราะเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการความรู้ที่ถูกต้อง

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรอำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เกษตรกรมีเวลาน้อยในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในการจัดการความรู้ ช่วงเวลาในการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนมีค่อนข้างจำกัด เกษตรกรมีความรู้แต่ไม่สามารถนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรรัตน์ สิ้นชัย (2551) พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกยังไม่ให้ความร่วมมือในการป้องกันโรคใช้หัวคั่นอย่างเต็มที่ และขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตนเองและผู้อื่นจากโรคใช้หัวคั่นรวมทั้งยังขาดความร่วมมือในการพัฒนาระบบการเลี้ยงสัตว์ปีกให้ปลอดภัยจากโรคใช้หัวคั่น ผลการวิจัยของ ธีรรัตน์ มหาทรัพย์ (2551) พบว่า การจัดการความรู้ยังไม่เกิดทั่วทั้งหน่วยงาน ขาดเวลาในการดำเนินงานที่เพียงพอ ขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน

การไม่ได้รับความร่วมมือจากพนักงานในองค์กร บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้ การจัดการความรู้เป็นเรื่องใหม่ ผลการวิจัยของ รัชนกร คำก้อน (2548) พบว่า เกษตรกรขาดความรู้เรื่องวิธีการทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชต่าง ๆ การปรับปรุง บำรุงดิน และวิธีการคัดเลือกพันธุ์ชาดดอกมะลิ 105 ให้ตรงตามพันธุ์ ส่วนในด้านการเผยแพร่ความรู้ในชุมชนไม่ทั่วถึงและต่อเนื่องมีระดับปัญหาที่น้อยกว่าด้านอื่น เนื่องจากในชุมชนมีความเข้มแข็งในการสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ มีการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์กันอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกวันจันทร์สุดท้ายของเดือน

3. เมื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ พบว่า

เกษตรกรเพศชายและเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์กันอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และในชุมชนส่วนใหญ่มีทั้งเพศชายและเพศหญิงประกอบอาชีพทางด้านเกษตรที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เกษตรกรที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวน ส่วนใหญ่มีช่วงอายุที่แตกต่างกันมาก เกษตรกรบางส่วนซึ่งประกอบอาชีพทำสวน เมื่อเกษียณอายุราชการหรือเป็นอาชีพเสริม ทำให้มีความรู้ ประสบการณ์ ความเข้าใจ ยังน้อยกว่าเกษตรกรที่ประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษ และได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้มีความรู้มาก มีความเชี่ยวชาญ ชำนาญ และสะสมประสบการณ์ ทั้งที่อายุยังน้อยรวมถึง ความสนใจ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ แตกต่างกันไปด้วย

เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวน

มีพื้นฐานระดับความรู้ที่แตกต่างกันทำ เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาน้อย มีการเข้าถึงสารสนเทศได้ยากกว่า เกษตรกรบางส่วนที่มีระดับการศึกษาสูง มีช่องทางการแสวงหาความรู้ จากหนังสือ คู่มือ อินเทอร์เน็ต หรือการเข้าร่วมอบรมสัมมนา รวมถึงการจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ ด้านการทำเกษตรอินทรีย์แตกต่างกันไปด้วย

เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำสวนมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน เกษตรกรบางส่วนซึ่งประกอบอาชีพทำสวน เมื่อเกษียณอายุราชการ หรือ ทำเป็นอาชีพเสริม ยังสะสมประสบการณ์ ความเข้าใจ ยังน้อยกว่า เกษตรกรบางส่วนที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่สะสมประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญ เนื่องจากมีการทดลอง ลองผิด-ลองถูก และความสนใจ ความต้องการในการเพิ่มความรู้ในการแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์ จากความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์แตกต่างกันไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะผลการวิจัยไปใช้

1. ในด้านการแสวงหาความรู้ด้านการเกษตรอินทรีย์จากเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต แผ่นซีดีรอม และวิดีโอยังอยู่ในระดับน้อยมาก องค์กรของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรมีการให้ความรู้และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงองค์ความรู้ที่ทันสมัยได้สะดวก รวดเร็วทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก
2. ในด้านการแสวงหาความรู้ เกษตรกรมีการติดตามข่าวสารด้านการทำเกษตรอินทรีย์ จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ไปสเตอร์ แผ่นพับ หอกระจายเสียง กันอย่างทั่วถึง

3. ในด้านการจัดเก็บความรู้ด้านการเกษตรอินทรีย์ยังขาดการจดบันทึกความรู้ที่เกษตรกรได้รับจากการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการให้ความรู้ และสนับสนุนให้เกษตรกรมีการจัดเก็บความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ที่แต่ละคนได้ลงมือปฏิบัติ แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เพื่อหาประสบการณ์การปฏิบัติที่ดีที่สุด แล้วนำมาจัดเก็บรวบรวมไว้ในชุมชน

4. ในด้านการจัดเก็บความรู้ ผู้นำชุมชนของเกษตรกรได้นำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดเก็บความรู้ด้านการการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีดีโอ อยู่ในระดับมาก โดยจัดให้เกษตรกรผู้ที่มีความรู้ นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือ ถ่ายทอดความรู้ ให้เป็นฐานความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ จัดเก็บอยู่ในรูปแบบ ซีดี ดีวีดี และวีดีโอ และสามารถไปขอข้อมูลเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้

5. ในด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ในชุมชนควรมีการจัดสถานที่ที่เหมาะสมต่อการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง โดยผู้นำชุมชนควรมีการเพิ่มช่วงเวลา และสถานที่ในการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์

6. ในด้านการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ มีบุคลากรจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้การช่วยเหลือ รวมทั้งจัดหาแนวทางรูปแบบต่าง ๆ ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ โดยจัดให้มีการอบรมในชุมชนโดย การหาวิทยากร มาให้ความรู้ภูมิปัญญาเดิม และความรู้ใหม่ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่เกษตรกร

7. ในด้านการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ควรมีการปรับปรุงกลยุทธ์ และรูปแบบการประกอบอาชีพด้านเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวเอง ชุมชน และประเทศต่อไป

8. ในด้านการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ มีการค้นคว้า เรียนรู้ ปรับปรุงการประกอบอาชีพ ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ และป้อนกลับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเกษตรกรได้มีการศึกษาค้นคว้า นำความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์

มาประยุกต์ใช้ลงมือทดลอง และนำความรู้ที่ลงมือทดลองนั้น นำมาถ่ายทอดให้แก่
ชุมชนสืบต่อไป

9. ผู้นำชุมชนควรมีการสนับสนุนการแบ่งปันความรู้ของเกษตรกร และชักชวน
ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

10. ผู้นำชุมชนควรมีการเพิ่มช่วงเวลา และสถานที่ในการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนรู้
ด้านการทำเกษตรอินทรีย์

11. จัดให้มีการอบรมในชุมชนโดยการหาวิทยากรมาแนะนำการบูรณาการ
ความรู้ภูมิปัญญาเดิมและความรู้ใหม่ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาศาภาพการจัดการความรู้ด้านการเกษตรในด้านอื่น ๆ
และสาขาที่ใกล้เคียง เพื่อจะได้รวบรวมความรู้ด้านการเกษตร

2. ควรมีการศึกษาศาภาพการจัดการความรู้ในด้านอื่น ๆ และเพื่อความสะดวก
ในการนำองค์ความรู้แต่ละสาขาวิชาไปใช้ประโยชน์

3. ควรมีการศึกษาศาภาพการจัดการความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่
ต่างกันและนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์ เพื่อหาวิธีการหรือแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด

4. ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ และการเกษตร
ในสาขาอื่น ๆ